

Delo medicinske sestre v vzgojno varstveni ustanovi v Mariboru

UDK 613.954.4

POVZETEK. *Avtorici prikazujeta v članku celodnevni vzgojni, higienski in zdravstveno varstveni režim v otroških jasliah, kot so ga uvedli v Mariboru. Poudarjena je vloga in delo med. sestre, ki je predvsem pri otrocih od 0—2 let važen član teama, ki deluje v jasliah in katero delovno mesto bi moralo biti primerneje ovrednoteno.*

PART OF THE REGISTERED NURSE IN THE DAY NURSERY. *The paper presents the educational, hygienic and health regimen introduced in day nursery of Maribor. In this context, the authors stress the part of the RN. The important role she plays within the team concerned especially with the age group 0—2 years, requires an adequate estimate of this position.*

Obolevnost otrok je v jasliah na Betnavski 100 v Mariboru dokaj visoka kljub vložnemu trudu celotnega zdravstvenega osebja v otroških jasliah, kjer upoštevamo preventivne ukrepe, ki jih je v danih okoliščinah možno izvajati.

Zdravstveni nadzor nad jasliahami izvaja dispanzer za otroke ZD po predpisanem programu. Pediatrinja obiše jasli dvakrat mesečno.

Preventivni ukrepi, ki jih izvajamo za izboljšanje zdravstvenega stanja otrok, so naslednji:

— Novosprejetega otroka prevzamemo v otroške jasli samo na osnovi zdravniškega spričevala, ki ga izda pediater dispanzerja za otroke in dokazuje, da je otrok zdrav in sposoben za varstvo v otroškem kolektivu.

— Ob vsakodnevem sprejemu med. sestra odbira in z anamnezo ugotovi, ali so bile z otrokom prejšnji dan ali na dan sprejema morebitne kakšne težave (psihološke in fiziološke motnje) ali znamenja bolezni (temperatura, dražeč kašelj, izpuščaj, bruhanje, driska itd.) in po svoji strokovni usposobljenosti odloči, ali je potrebna takojšnja napatitev k zdravniku. V primerih bolezni med. sestra pokliče starše.

— Dojenčke negujemo po strokovnih navodilih. Ugotavljamo pa, da bi bilo potrebno vsakoletno dodatno izpopolnjevanje znanja iz tega področja. Zdravstvene strokovne metode skušamo iz leta v leto spopolnjevati in upoštevati navodila pedagoške službe. Zavedamo se, da sta nega in vzgoja skupen proces (nega z vzgojo). Z izredno pozornostjo skušamo upoštevati individualne biološke in psihološke potrebe vsakega otroka.

— Prehrana dojenčkov je usklajena s strokovnimi navodili. V skupnosti otroškega varstva v občini Maribor je ustanovljena strokovna komisija, ki je odgovorna za pravilno sestavo jedilnikov v vseh VVZ v Mariboru. V tej komisiji sodelujejo naslednji strokovnjaki: pediater, višja med. sestra, odgovorna med. sestra iz jaslic, učiteljica gospodinjstva in drugi. Jedilniki so prilagojeni letnemu času, kot npr. za zimsko obdobje isti jedilnik za mesec november, december in januar. Jedilniki se ponavljajo vsak tretji teden. Kalorično in biološko morajo biti pravilno sestavljeni. Velik poudarek je na beljakovinah, ki so važen sestavni del hrane. Otrok naj uživa zadostne količine vitaminov, zlasti D, C in A in železa ter sveže zelenjave.

— Kuhinja za jaslice je ločena od centralne kuhinje in pripravlja hrano za otroke vrtca in osebje. Prav tako ima tudi svojo kvalificirano kuharico, ki pripravlja hrano točno po jedilniku. Dolžnost med. sestre je, da dnevno nadzira, če hrana kalorično in kvalitetno ustreza potrebam otroka in predpisanemu jedilniku. Poleg tega nadzira tudi pripravo hrane in poskrbi, da je otroku pravilno servirana na čimbolj privlačen način. Dojenčke hrani sestra samo po žlički, počasi z občutkom. Srednjo in starejšo skupino v jaslicah navajamo na samostojnost hranjenja, med. sestra pa ga le spodbuja in mu delno pomaga, če je to potrebno.

HIGIENSKI UKREPI

Dnevno razkužujemo igrače in pripomočke, ki se uporabljajo pri negi in igri. To delo opravlja medicinsko osebje, medtem ko razkuževanje opreme in prostorov opravljajo čistilke. Za razkuževanje uporabljamo Asepsol. Veliko skrb posvečamo ustrezni mikroklimi. Temperatura v bivalnih prostorih je 19—20° C. Težave imamo z vlaženjem zraka zlasti pozimi, ko so prostori ogrevani. Nujno bi bilo, da bi vsaj igralnice imele vlažilce zraka. Vemo, da je presuh zrak važen etiološki dejavnik pri nastanku obolenj na dihalnem traktu. Medicinsko osebje posveča prezračevanju prostorov veliko pozornost, prav tako ustrezni temperaturi ter bivanju na prostem. Tudi v zimskih mesecih vodimo otroke na vrt vsak dan, peljemo jih tudi na sprehod, le izjemoma ne, kadar so vremenske razmere najslabše. Prvi pogoj za sprehode je, da otroke primerno oblečemo in obujemo. Naloga med. sestre je, da je pozorna na oblačenje otrok. Starši zelo radi oblačijo svoje otroke v sintetiko, kar je pogosto vzrok nezaželenim obolenjem. Dolžnost med. sestre je tudi, da kontrolira obutev otrok. Čevljički morajo imeti dobre opetnike, biti morajo dovolj veliki in široki, da ne pride do okvar na prstih in nohtih. Dolžnost med. sestre je, da starše o tem pouči. Starše pa prosvetlujemo na več načinov: na roditeljskih sestankih, na govorilnih urah, s problematičnimi starši ali otroki pa sproti individualno.

Čas bivanja na zraku v zimskih mesecih skrajšamo od ure in pol na pol ure. Vedno več pozornosti posvečamo telesnemu utrjevanju otrok (prilagajanje otrok na različne temperature, uvajanje telesnih vaj, prezračevanje in odpiranje oken). Čeprav je lahko vrtec z jaslicami zunaj lep in privlačen, pa v praksi opažamo številne pomanjkljivosti in nefunkcionalnost prostorov. Mnenja smo, da bi moral biti projektant bolje poučen o razmerah v jaslicah, kar bi moral upoštevati že v projektu.

Znano je, da je kroničnega rinitisa tudi v jaslicah ogromno. Po navodilih našega pediatra smo uvedli poseben postopek za čiščenje nosu: najprej čistimo s fiziološko raztopino in šele nato dajemo kapljice glede na vrsto rinitisa dosledno samo 3 dni. Ob pojavu nalezljivih bolezni med. sestre skupaj s pediatrom in epidemiološko službo ZZV v Mariboru storimo potrebne protiepidemske ukrepe. Naloga med. sestre v jaslih je še, da skrbno kontrolira, ali so bila pri vsakem otroku izvedena obvezna cepljenja. Prav tako je dolžnost sestre, da v skupini starejših otrok v jaslih, motivira in prepriča otroke in starše za zobozdravniške preglede.

Med. sestra mora biti pozorna na skrbno osebno higieno vseh zaposlenih ter obolelo osebje pravočasno odstrani z delovnega mesta.

Prikaz bolezni pri 45 otrocih v jaslih v enem letu

	Štev. otrok	%
a) boleznih dihal	203	74
b) boleznih čutil in kože	39	14
c) otroške nalezljive bolezni	18	6
d) boleznih prebavil	12	4
e) boleznih ledvic	1	0,3

Po pogostnosti obolevanj so na prvem mestu boleznih dihal, ki so največji zdravstveni problem v kolektivnem varstvu in zato zahtevajo tudi posebno pozornost. Te bolezni pogojujejo verjetno mnogi dejavniki. Preventivne ukrepe imamo zelo poostrene in jih skušamo dejansko učinkovito izvajati, strokovno dosledno in hkrati z zelo tesnim sodelovanjem staršev. Med. sestre v jaslicah skrbijo tudi zato, da delo poteka točno po naprej določenem dnevnem redu, ki je prilagojen potrebam otroka. V jaslicah je dnevni red izobešen na oglasni deski na vpogled staršem, prav tako pa tudi jedilnik.

Dnevni red dela v jaslicah

5—6h	sprejem otrok (spanje, pogovor s starši o zdravstvenem stanju otrok),
6—7h	sprejem otrok (oddelitev, pogovor s starši o zdravstvenem stanju otrok),
7—7,30h	jutranja telesna vzgoja, previjanje, nega z vzgojo, priprava za zajtrk,
7,30—8,30h	zajtrk, mirovanje po zajtrku,
8,30—9h	oblačenje in obuvanje otrok, priprava na gibanje na zraku,
9—9,30h	malica (sadni sok ali čaj ali sadje)
9,30—10,45h	bivanje na zraku (zaposlitev, individualno ukvarjanje z otroki),
10,45—11,15h	slačenje otrok, previjanje, nega, vzgoja, umivanje in priprava na kosilo,
11,15—11,45h	kosilo,
11,45—12h	priprava na spanje (opoldanski počitek),
12—13,15h	spanje,
13,15—14h	previjanje, nega in vzgoja, priprava na malico, malica,

- 14—15,30^h individualno ukvarjanje z otroki, popoldansko razgibavanje, skupinske igre, petje, primerno otrokovi starosti, in odhod otrok domov.
- 15,30—16^h Dnevno razkuževanje igrač in drugih predmetov, pospravljanje in obsevanje vseh igralnic, priprava perila za naslednji dan.
Vsak drugi teden obisk pediatria.

OTROK IN IGRA

Med. sestre posvečamo veliko pozornost otroški igri ter opazovanju najrazličnejših predmetov in živali na sprehodu. Vsi vemo, da je igra pomemben dejavnik v otroški dobi, ker je nujna za pravilen duševni in telesni razvoj otroka. V igri otrok z zaželeno igračo doživlja svoj svet. Veliko je bilo že napisanega in povedanega o igračah. Pomembno je, da so igrače enostavne, trajne in prilagojene otrokovim potrebam, starosti ter izkušnjam. Nikoli otroku ne vsiljujmo igrače in glede na starost ne prehitvajmo z njo.

ZDRAVSTVENO VARSTVO OTROK V JASLICAH

Najvažnejša naloga med. sestre je skrb za otrokovo zdravje. Število otrok, zajetih v jaslice, se nenehno veča, s tem pa se veča tudi skrb za njihovo zdravje. Za otrokovo zdravje kakor tudi za njegov pravilni psihični in fizični razvoj pa je nujno, da je mikroklima v jaslicah za otroka ugodna. Temeljito moramo poznati otroka in njegovo družinsko okolje. Zato se z otrokom skušamo čimveč ukvarjati individualno, kakor tudi skupinsko. Med. sestra naj tesno sodeluje tudi s starši otrok in si mora pridobiti njihovo zaupanje. Po zaupnem pogovoru s starši vedno razvozlamo stvari, ki bi nam sicer ostale prikrite. Na ta način spoznamo otroka do podrobnosti ter dosežemo v praksi na tem področju večje uspehe.

Med. sestra v jaslih se mora obnašati ob otroku kot da mu je mamica. Z otroki naj bo neжна, topla, otroka mora pogosto pobožati, biti prijazna, vljudna in vesela ter mora z otroki čimveč govoriti in biti vedno pripravljena odgovarjati na številna majhna vprašanja otrok. Otrok je najbolj iskreno majhno bitje, ki zna čisto po svoje izraziti svoje drobne želje ter se vsake najmanjše novosti tako otroško in pristrčno razveseli. Otrok je kakor hladilnik, več ko vlagamo vanj, več smemo od njega pričakovati.

Zjutraj, ko nam mamice zaupajo svoje malčke, so rahlo zaskrbljene. Na mamice skušamo vplivati pomirjevalno tako, da smo sestre primerno vljudne, prijazne, nasmejjane, urejene, mamicam pa zagotovimo, da jim bomo otroke čez dan skrbno varovale ter naredile vse, da jim bo pri nas čim lepše in naj mirno in brez skrbi opravljajo svoje delo. Otroka se ob prihodu pristrčno razveselimo, ga vzamemo v naročje, ga malo pobožamo, mu povemo, da smo danes že mislile nanj in ga težko pričakovale ter da že komaj čakamo, da se bomo skupaj igrali, prepevali, plesali itd. Obljubimo mu, da bomo skupno pregledali slikanice, novi diafilm in se naučili še kakšno čudovito pravljico. Običajno otrok za trenutek pozabi na starše in rad gre s sestro v igralnico. Mamica oddide v službo pomirjena. Otroke imamo naučene, da mamicam, ko odhajajo mimo okna, pomagajo z rokico in jih z nasmehom pozdravijo. Vse to poteka tako, da je zadovoljstvo obojestransko.

Ker med. sestre v jaslicah ne pišemo priprav kakor vzgojiteljice, zato delamo dve uri več dnevno. Med. sestra je zavezana poleg vseh drugih strokovnih opravil še za dokumentacijo vsakega otroka in za vpisovanje psiholoških opažanj. Sestra je dolžna izpolnjevati zdravstveni karton, polo vpisa, psihološka opažanja in zdravniške izvide. Ta dokumentacija spremlja otroka skozi jaslice v vrtec.

Zdravstveni delavci se tudi v VVZ strokovno usposabljam, vendar bi želeli, da bi to bilo bolj načrtno v obliki podiplomskih seminarjev. Zavod naj bi omogočil med. sestram, da izpopolnjujejo svojo strokovnost še s pedagoškim znanjem. Od otrok, zaupanih v varstvo, so najbolj potrebni skrbnega zdravstvenega varstva otroci od 0—2 let. Starši priznavajo, da jim za varstvo otroka popoldne doma ostane prav malo časa, saj so po službi obremenjeni z najrazličnejšimi opravili. Starši imajo zaupanje v organizirano varstvo. Zato bi moralo biti vzporedno z večanjem zaposlitve žensk tudi tega varstva več. Delo med. sestre v VVZ je lepo, je pa fizično in psihično naporno, vendar menim, da bi se morala delovna mesta za med. sestro bolj uveljavljati in njihovo delo bolj upoštevati.

CILJANA ZDRAVSTVENA REKREACIJA DELAVCEV JE SESTAVNA DEJAVNOST MEDICINE DELA

Ena izmed osnovnih nalog medicine dela je preprečevanje invalidnosti pri delu. Če zdravstveno rekreacijo delavcev programiramo tako, da ima za glavni cilj preprečevanje invalidnosti dela, predvsem na delovnih mestih, kjer je predvidena beneficirana delovna doba, potem taka rekreacija mora biti programirana, izvajana, nadzorovana in evalvirana iz aspekta službe za medicino dela.

Širok je spektrum poklicnih škodljivosti, pri katerih je danes potrebna ali vsaj zaželeno ciljana zdravstvena rekreacija delavcev, predvsem tistih, ki delajo na delovnih mestih, kjer je večja nevarnost zdravstvenih okvar pri delu. Klasične indikacije so izpostavljenosti industrijskemu prahu in poklicnim strupom. Hitro se je ugotovilo, da so postale klasične indikacije tudi ropot in vibracija. Danes se domneva, da so posebej potrebne ciljane zdravstvene rekreacije delavci, ki delajo težka fizična dela (predvsem dviganje in nošenje težkih bremen in nefiziološki položaj telesa pri delu) in imajo pretežno psihične obremenitve pri delu.

Cilj je torej ciljana specifična rekreacija delavcev, pri ugotovljeni poklicni ekspoziciji z namenom preprečevanja bolezni, nezmožnosti za delo in invalidnosti. Postavljanje indikacij za tako rekreacijo je danes brez dvoma naloga strokovne službe, t. j. službe medicine dela — ta pozna patologijo (ekspozicijo) in na podlagi nje indicira, dozira in spremlja ter evalvira rekreacijo. Iz časa v preteklosti, ko se je indikacija postavljala šele, če je bila odkrita disfunkcija, smo se danes bolj približali času, ko je indikacija za rekreacijo postala že ekspozicija. Tako se medicinska rekreacija prepleta z rekondiciranjem za delo.

Priporočljiva vrsta rekreacije so kineziterapija in šport, skupaj z zabavo. Čas je eden, dva do tri tedne. Stroške naj nosi podjetje ali zdravstveno zavarovanje. Motijo se tisti, ki mislijo, da so vsi delavci pripravljene pustiti delo in priti na tako ciljano zdravstveno rekreacijo, potrebno je mnogo motivacije in vzgoje. Vsi tudi niso pripravljene opustiti svojih negativnih razvad, predvsem kajenja, alkohola in nezmernosti pri jedi. Toda vse to ne sme in ne more mimo strokovnih ugotovitev, da je ciljana zdravstvena rekreacija delavcev bistveni dejavnik za preprečevanje nezmožnosti za delo in invalidnosti.

•••••
Dr. Mario Kocijančič